

บทที่ 1

บทนำ

การท่องเที่ยวนับว่าเป็นอุตสาหกรรม ซึ่งก่อให้เกิดผลทาง เศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย และเป็นอุตสาหกรรมที่นำรายได้ เข้าประเทศได้มากเป็นอันดับหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากการส่งออกสินค้าหลักที่สำคัญของประเทศ ซึ่งได้แก่ ข้าว มีนสำปะหลัง ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ ยางพารา ข้าวโพด น้ำตาล แฉงวงจระไฟฟ้าและอัญมณี ดังตารางที่ 1.1 รายได้จากการท่องเที่ยว ของชาวต่างประเทศ จะก่อให้เกิดรายได้เข้าประเทศมากเป็นอันดับหนึ่งในบรรดาการส่งออกสินค้าหลักของประเทศ และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 27,317 ล้านบาท ในปี 2527 เป็น 110,572 ล้านบาท ในปี 2533 โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 11.4 ต่อปี ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากการท่องเที่ยว กับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) และผลิตภัณฑ์ในสาขาบริการ สาขากอุตสาหกรรม และสาขาการเกษตรแล้ว ดังตารางที่ 1.2 และ 1.3 พบว่า รายได้จากการท่องเที่ยวคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.7 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ในปี 2526 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5.4 ในปี 2533 เมื่อแยกพิจารณาในผลิตภัณฑ์สาขาบริการ สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวก็มีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็น ได้ชัดจาก ร้อยละ 5.7 ในปี 2526 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 11.1 ในปี 2533 สาขากอุตสาหกรรมและสาขาการเกษตรก็มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น เช่นเดียวกัน โดยในปี 2526 รายได้จากการท่องเที่ยวคิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 8.7 ของสาขากอุตสาหกรรม และร้อยละ 13.5 ในสาขาการเกษตร ในปี 2533 เมื่อเทียบสัดส่วนของรายได้จากการท่องเที่ยวเทียบกับมูลค่าในผลิตภัณฑ์สาขากอุตสาหกรรมได้เพิ่มเป็นร้อยละ 13.8 และผลิตภัณฑ์สาขาการเกษตรเพิ่มเป็น ร้อยละ 43.4 การท่องเที่ยวจึงนับว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ในระดับสูงแก่ประเทศและมีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

จากการที่ประเทศไทยมีอัตราการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ และมีรายรับจากการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นในทุกปี แต่ถ้าพิจารณาถึงดุลการท่องเที่ยว ดังตารางที่ 1.4 ก็พบว่ารายรับจากการท่องเที่ยวมีค่ามากกว่ารายจ่ายจากการท่องเที่ยว

แสดงให้เห็นว่า ไม่เพียงแต่รายได้จากการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น เมื่อพิจารณาถึงดุลการท่อง
เที่ยว ซึ่งเกินดุล จาก 5,315 ล้านบาท ในปี 2521 และเกินดุลเพิ่มสูงขึ้นจนกระทั่ง ในปี 2533
ดุลการท่องเที่ยวเกินดุล ถึง 88,749 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นเฉลี่ยแล้ว ร้อยละ 28.4 ต่อปี ดังนั้น
การท่องเที่ยว จึงเป็นการดึงดูดเงินตราต่างประเทศมาสู่ประเทศ ซึ่งสามารถช่วยแก้ไขปัญหาค
ดุลการชำระเงินขาดดุลได้

ตารางที่ 1.1 เปรียบเทียบรายได้จากการท่องเที่ยวจากต่างประเทศกับรายได้จากการส่ง
สินค้าออกที่สำคัญ 6 อันดับ ของประเทศไทย พ.ศ. 2527 , 2530 และ 2533

สินค้าออก	2527	สินค้าออก	2530	สินค้าออก	2533
การท่องเที่ยว	27,317	การท่องเที่ยว	50,024	การท่องเที่ยว	110,571
ข้าว	25,932	ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ	48,555	ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ	84,472
ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ	19,155	ข้าว	22,703	ข้าว	27,770
มันสำปะหลัง	16,600	ยาง	20,661	ยาง	23,557
ยาง	13,004	มันสำปะหลัง	20,539	มันสำปะหลัง	23,136
ข้าวโพด	10,147	แผงวงจร	15,179	อัญมณี	22,045
แผงวงจร	7,352	อัญมณี	11,550	แผงวงจร	21,580

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1.2 รายได้จากการท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) แยกตาม
ภาคบริการ ภาคอุตสาหกรรม และ ภาคการเกษตร ตามราคาประจำปี

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี	รายได้จาก* การท่องเที่ยว	ผลิตภัณฑ์** ในภาคบริการ	ผลิตภัณฑ์ในภาค*** อุตสาหกรรม	ผลิตภัณฑ์ ในภาคเกษตร	ผลิตภัณฑ์ มวลรวม
2526	25,050	438,627	285,799	185,628	910,054
2527	27,317	472,508	325,714	175,190	973,412
2528	31,758	499,467	345,037	169,895	1,014,399
2529	37,321	540,105	377,123	178,140	1,095,368
2530	50,024	612,374	435,181	205,592	1,253,147
2531	78,859	716,504	540,089	250,384	1,506,977
2532	96,386	841,911	667,688	266,379	1,775,978
2533	110,572	993,605	803,080	254,523	2,051,208

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

* ธนาคารแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ : ** ภาคบริการ ได้แก่การผลิตในสาขาบริการ สาขาคมนาคมและขนส่ง สาขาการค้า

ส่งและค้าปลีก สาขาการเงินการธนาคารและประกันภัย สาขาที่อยู่อาศัย และ
สาขาบริหารราชการและป้องกันประเทศ

*** ภาคอุตสาหกรรม ได้แก่ สาขาอุตสาหกรรม สาขาเหมืองแร่และย่อยหิน สาขา
ก่อสร้าง และสาขาสาธารณูปโภค

ตารางที่ 1.3 สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ในภาคบริการ
ภาคอุตสาหกรรม และภาคการเกษตร ตามราคาประจำปี

(หน่วย : ร้อยละ)

ปี	สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม			
	ภาคบริการ	ภาคอุตสาหกรรม	ภาคการเกษตร	ผลิตภัณฑ์มวลรวม
2526	5.7	8.7	13.5	2.7
2527	5.8	8.4	15.6	2.8
2528	6.4	9.2	18.7	3.1
2529	6.9	9.9	20.9	3.4
2530	8.2	11.5	24.3	4.0
2531	11.0	14.6	31.5	5.2
2532	11.4	14.4	36.2	5.4
2533	11.1	13.8	43.4	5.4

ที่มา : จากตารางที่ 1.2

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตารางที่ 1.4 ตุลาคมท่องเที่ยวในระยะปี พ.ศ. 2521-2533

(หน่วย : ไร่ยลละ)

ปี	รายได้จากการท่องเที่ยว	รายจ่ายด้านการท่องเที่ยว ของคนไทย	ตุลาคมท่องเที่ยว
2521	8,894	3,579	+5,315
2522	11,232	4,648	+6,548
2523	17,765	4,989	+12,776
2524	21,455	6,027	+15,428
2525	23,879	6,151	+17,728
2526	25,050	7,896	+17,154
2527	27,317	7,290	+20,027
2528	31,768	7,622	+24,145
2529	37,321	7,799	+29,522
2530	50,024	9,902	+40,122
2531	78,859	15,209	+53,650
2532	96,396	19,293	+77,093
2533	110,571	21,822	+88,749

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากการสำรวจของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2533) ในแหล่งท่องเที่ยวหลัก โดยเฉพาะจังหวัด เชียงใหม่พบว่ามีนักท่องเที่ยวได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นมาโดยตลอด ในปี 2530 มีผู้เดินทางมาเยือนเชียงใหม่ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติจำนวน 1,894,399 คน เป็นนักศึกษารายที่ไม่ค้างคืน 345,346 คน และเป็นนักท่องเที่ยว 1,549,053 คน ซึ่งมีค่าใช้จ่ายไม่ต่ำกว่าคนละ 890.19 บาทต่อวัน มีระยะเวลาพำนักเฉลี่ย 3.33 วัน ส่วนในปี 2533 มีผู้เยี่ยมชมเชียงใหม่เพิ่มขึ้นเป็น 2,783,671 คน เป็นนักศึกษารายที่ไม่พักแรม 396,208 คน ที่เหลือเป็นนักท่องเที่ยวจำนวน 2,387,463 คน แต่ละคนใช้จ่ายไม่ต่ำกว่าคนละ 1,360.44 บาท สร้างรายได้ให้แก่จังหวัดจากการท่องเที่ยว โดยเพิ่มจาก 5,009.10 ล้านบาท ในปี 2530 เป็น 12,243.00 ล้านบาท ในปี 2533 ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 36 ต่อปี

แม้ว่าการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ที่เป็นตัวเงินอย่างมหาศาล แต่ผลของการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวนั้นยังไม่ชัดเจนว่าตกไปสู่ธุรกิจขนาดใหญ่ ธุรกิจขนาดเล็กหรือไหลออกสู่ต่างประเทศ หรือผู้ประกอบการในประเทศได้รับประโยชน์สักเท่าไร การส่งเสริมการท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเองก็ยังไม่ได้ว่า ควรส่งเสริมนักท่องเที่ยวประเภทไหน นักท่องเที่ยวประเภทที่ใช้จ่ายเงินเพื่อการท่องเที่ยวไปในทางที่ก่อให้เกิดการกระจายรายได้แก่ธุรกิจในจังหวัด หรือไหลไปยังธุรกิจในจังหวัดอื่น ดังนั้นเพื่อที่จะได้วางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นตลาดนักท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจนและถูกต้องว่า นักท่องเที่ยวในกลุ่มใดที่มีค่าใช้จ่าย กระจายไปสู่กิจการขนาดใหญ่ หรือกิจการขนาดเล็ก หรือเป็นกิจการนอกระบบ เช่น หาบเร่ แผงลอย สามล้อ และนักท่องเที่ยวกลุ่มใดที่จะมีการใช้จ่ายกระจายไปสู่กิจการขนาดใหญ่ซึ่ง โดยส่วนใหญ่คนจากต่างถิ่นมีส่วนเป็นเจ้าของ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่จะทำการศึกษาค้นคว้าต่อไป

ในการที่การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้แต่ละประเทศอย่างมากมายนั้น เมื่อพิจารณาถึงต้นทุนจากการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น งานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ ซึ่งการจัดกิจกรรมเหล่านี้ ถึงแม้ว่าทรัพยากรบางส่วนที่ใช้จะเป็นสินค้าสาธารณะที่มีอยู่แล้ว เช่น สวนสาธารณะหนองบวหาด ซึ่งมีได้มีการลงทุนเพิ่มขึ้นแต่ก็ยังมีความ

ใช้จ่ายอื่น ซึ่งประชาชนเป็นผู้จ่ายทางอ้อมจากการเสียภาษีให้กับรัฐ และรัฐนำเงินภาษีนี้นมาจ่ายเป็นค่าจ้างดูแลตกแต่งสวนสาธารณะในช่วงที่จัดและเตรียมงาน แต่ผู้ได้รับประโยชน์อาจจะเป็นคนคลเฉพาะในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และผู้ได้รับประโยชน์ในระดับสูงอาจจะอยู่ในวงแคบที่เป็นเจ้าของธุรกิจท่องเที่ยวเสียเป็นส่วนใหญ่ แม้ว่าผู้ได้รับประโยชน์เหล่านี้จะเป็นผู้จ่ายภาษีส่วนหนึ่ง แต่อาจจ่ายเป็นสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับประชาชนผู้เสียภาษีอื่นที่มีได้รับรายได้จากกิจกรรมท่องเที่ยว แต่ทว่าในการดำเนินการจัดงานภาครัฐบาลไม่ได้รับความร่วมมือ จากภาคเอกชนโดยเฉพาะภาคธุรกิจท่องเที่ยวเท่าที่ควร จนเจ้าหน้าที่ของรัฐหลายหน่วยงานเริ่มมีความเหนื่อยหน่ายต่อการจัดงาน จึงน่าที่จะมีการศึกษาว่าการจัดงานไม่ดอกไม้ประดับแท้ที่จริงแล้วมีรายจ่ายเท่าใด ฝ่ายใดเป็นผู้ได้รับประโยชน์มากที่สุด และฝ่ายใดเป็นผู้รับภาระ

การศึกษานี้ได้เลือกกรณีงานมหกรรมไม่ดอกไม้ประดับ เพื่อเป็นกรณีศึกษาการจัดสรรต้นทุนและการแบ่งปันผลได้ของกิจกรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งกิจกรรมนี้ทางจังหวัดเป็นผู้ริเริ่มจัดขึ้นในวันศุกร์-เสาร์-อาทิตย์ แรกของเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงฤดูการท่องเที่ยวอยู่แล้ว จึงเป็นเรื่องที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์กันว่า การจัดงานไม่ดอกไม้ประดับเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวนี้ จะให้ผลทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นมากกว่าปกติเพียงไร และงานนี้จะเป็นการสร้างความปลอดภัยแก่ นักท่องเที่ยวชาวไทย หรือ ชาวต่างชาติ มากกว่ากันจึงเป็นเรื่องที่น่าจะศึกษาต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแบบแผนค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวของเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไปสู่ธุรกิจขนาดใหญ่ ขนาดกลาง หรือขนาดเล็ก ที่รองรับการท่องเที่ยว รวมทั้งผู้ใช้แรงงานในธุรกิจเหล่านั้น
3. เพื่อศึกษาการต้นทุนระหว่างรัฐและเอกชน และสัดส่วนรายได้ (cost/income sharing) จากงานมหกรรมไม่ดอกไม้ประดับของจังหวัดเชียงใหม่ ที่ตกแก่ภาคเกษตร, ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการตลาดการท่องเที่ยวที่มีการกระจายรายได้ที่ดี
2. เป็นแนวทางในการจัดสรรทรัพยากร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ

1.3 โครงสร้างรายงานการศึกษา

รายงานการศึกษาแบ่งออกเป็น 7 บท คือ

- บทที่ 1 : เป็นบทนำซึ่งเสนอที่มาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์การศึกษา
- บทที่ 2 : เป็นการกล่าวถึง ผลงานการศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวข้อง และระเบียบวิธีการศึกษา
- บทที่ 3 : เป็นการเสนอข้อมูลเกี่ยวกับ สถานการณ์ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน ลักษณะการเดินทางของนักท่องเที่ยวค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว รายได้ของจังหวัดจากการท่องเที่ยว และเทศกาลที่สำคัญของจังหวัด
- บทที่ 4 : วิเคราะห์พฤติกรรมการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ในจังหวัดเชียงใหม่ ลักษณะและพฤติกรรมทางสังคมของนักท่องเที่ยว ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ อาชีพ เพศและอายุ กับพฤติกรรมการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว และทัศนคติของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวในจังหวัด
- บทที่ 5 : เสนอการเปรียบเทียบ รายได้ และรายจ่าย จากการจัดงานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ รวมทั้งรายได้ที่กระจายไปสู่สถานประกอบการต่าง ๆ ที่รองรับการท่องเที่ยว และความประทับใจของนักท่องเที่ยวต่องานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ
- บทที่ 6 : เป็นการวิเคราะห์ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการกระจายรายได้ไปสู่สถานประกอบการขนาดต่าง ๆ และการกระจายรายได้จากสถานประกอบการไปสู่ภาคแรงงาน
- บทที่ 7 : เป็นบทสรุป ปัญหาและข้อเสนอแนะ จากการจัดงานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ